

Sjúgur.

"Það fer svo mikil í sjúgu."

Orðið sjúgur er til í fjölda mörgum orðsamböndum; t.d. mi nafni:
Það er sjúgur um lygnar, þæggun, smuggun, ströngun, milli húsu;
Það er dragsjúgur í deildinni (ósklingi); hann dræpur sjú í nosun s. e.
er honum sé þungt um anddrátt, samt í brjósti (Or. 526.), og qua reidi,
þykjun á þunglyndis o. s. f. v.

Þó er og ad sjúgur til, vindsjúgur, sjúgblautur, sjúgrotur, sjúgrot, sjúglau,
sjúgandabrim, sjúgur í flugvélum, öngjótandi flugla, árotundan í róðri o. s. f. v.

Þegar um það er talað, að "mikil fari í sjúgu", er átt við það, að allt það,
er í sjúgu sé látið fortýnið með öðru og vandi eldi á neinu gæmi, en þá
er svo ástætt með sjú þann, er hún er átt við, en engum þinnu, sem áður er
nafandi, því þótt eitthvað þynni á vera látið t. d. í sjú þann, sem oft er um dýr,
þungga, lón og ósa, þá er fyrst og fremst þess gætt að láta þangað eigi neitt, sem fari
gætur þingardum íra fortýnið með öðru, og svo hitt, að þótt þau vori sett þar, þó þess
þó aðari svo um það sem í þennan sjú er látið, s. e. að sé eigi nákvæmum ad-
gættu gætt, hagnad^{er} og sparsemi, fer það í sjúgu, og verður til einstíu myk, jafn-
vel þótt það hvar það er heilt og óstærð, ein og það var þegar það var þangað látið.

Sjúgur þessi er þó alls enginn gjörmyndi, heldur er eitthvíð vandoyglogasti
óhald og vandi þori til síns brúks, sem þungast gætur, og enginn, sem þess þarf með
gætur ári verid. Skal og mí lýsa því og nokkru þess að notkun latti, en jafn-
framt sjúgu fram í, hvort málshátturinn, Það fer svo mikil í sjúgu sé eigi einmitt
sjúgur þessi, og enginn annar, sem hann á að míttu lagi við.

Súgur

"Það fer svo mikið í súgum," oðr "Það gangur allt í súgum" o. s. fr.

Orðstíttun þessi óða máttelki munu að vísu vera þessum mun land allt, en þó semiklaga einu heit í sjávarþorpum sumum lands og vestan, en gæra mi þó héd fyrir þvi, að almennigur viti eigi hvaða súgur það er, sem við stótt, þegar sagt er, að svo óða svo "mikið fari í súgum". Flesta munu munu þó gæra þad, að mikið aðe allt þad er í súgum færi fari forþóðnum og verði ónýtt með öllu, og að þad sé vegna athugasemmis og óþessari manna, að svo þer.

Töluþéttan í fjöldum allan af ordum, sem stunda að einhverjum leyfi í sambandi við þetta ord, þessu sem nafnorð, lýsingarord o. s. fr. og mi þer til nefna: Dragsúgur, aðsúgur, súgur um dyt, glugga, gung og gót, súgur í brini (brinsúgur), í lóni, ósi, við sand (lá) eða stæ, um smáju, stromp, vindlauga, súgur í nósum (þess, sem mikið er mikið fyrir) oðr í brjósti (þess, sem mikið er) o. s. fr. — Eru í þessum súgum er stótt þad láf, sem farið getur forþóðnum og stótt svo, að til þess sé allan óða við þvi ónd, að svo fari. Aftur er þad fyrir fram vitad, að þad, sem í þessum súgum er láf, þ. e. súg þann sem vortafid í við, hlýtur að verði ónýtt með öllu og að engu gæri framur. Söllum þess, að eigi var neyðlaþer þessu gætt, þessum og þessum, þegar þad var þess láf.

Hvada súgur er þó þetta?

Súgur er áhald, vortafri þad, en stípa smidur allir eða flestin verða að nota við láta og stípa smidur sínar. Súgur þessi er í lögunum sínum og reyktur þessu, með gætt í gognum hásum og öðru til annarar hlíðar.

Þáta- eða stípa smidurinn notar súg þessum þessu: Hann rekur nagla

inn í leydingum utan frá í gægnum boddid sem hann er að fasti við að fasti
í síðasta umfari, svo að næglingur gangi sígi dæms inn í boddium, hálkug í
gægnum boddid eða höng, áfelli eða kottkard inni í boddium eða stípsinu; Högar
svo er hömud, að næglingur er keltinn nógu langt og í þessu leid, kápur smidurinn ró
á næglann, en söttum þess, að kóin kemst sígi nógu fast að boddium. Þarf hann
að taka síginn sér í hönd, kápa hann inni í hömum á næglann og sá með hann
sínum kóinu svo fast að boddium að hún jafnvel sýni þar spor eftir sig. Að því
hinn kápur smidurinn síginn og næglann og söttum hann í sundur svo utri
hömud, að hann geti hnoðad enda næglann að henni. Þessu er þó þar með lokid.

En mi notaði smidurinn þriggja þrumlunga langan nægl, en kápa; gefid höm-
ud og með þriggja þrumlunga langan nægl; á þessu leid eydir hann í þóttu
hömud þrumlungi, sem í síginn fór og í nægu gægnu verður.

Því er það, að ég hygg, að talshátturinn sígi við þessum síg en ekki aðra og
að þetta sé skemilagaðta stípsinginn á því henda sígurfast sé, sem manni kápa
táku hömudkonnar á þarfa eyðstunsemi sem vera vill og láti allt eða mið þess
í síginn hjá sér.

Þá mi opbeuda í þessu ömum orðasambönd í þessum efni: Sígláttur, sígvotur,
síglann

Sérhvarjinn þess, en vörður þad í, d loto, mikid fara i sigjinn, m á affast um þad kanna
 hvar er lífid þessum þessi orðid d þessum þess, en hann þessi handa i milli, y átti y þess d
 ríða, soti um þess, d hann gatti þess allu, einu y áður en soti, d loto þessu sína
 y þessu d ríða vörður um þad, þess þessum vörður þess.

Sigurur sá, en íj vörður lífa en, einu y áður gatti sáid a í hold eitt. Þessu sáidur
 allu þessu þess þessum y nota hann, en þessu gatti einu y lífid, mikid fara i sigjinn
 y vörður, d þad sá þessu þess vörður þessu eigi d einu gatti.

Þessu þessu. en þessu sáidurinn þessu þessu d sáidur, þessu d þessu, þessu þessu þessu
 vörður í gegnum þessu þessu, í þessu, þessu d þessu þessu; sáidur þessu þessu d loto ríða í
 vörður d einu vörður, en þessu þessu, d þessu þessu vörður þessu þessu d þessu þessu,
 sáidur, d þessu gatti þessu d vörður, vörður þessu d þessu sigjinn sáidur í hold, loto þessu í
 vörður þessu þessu y sáidur sigjinn sáidur d ríða vörður þessu. Sáidur sáidur þessu vörður
 í vörður sáidur vörður y vörður þessu. Þessu þessu en nota þessu þessu þessu þessu
 vörður d þessu þessu y þessu í sáidur þessu d þessu gatti þessu y vörður þessu þessu þessu
 vörður sáidur sáidur þessu þessu, sáidur þessu sáidur þessu í sigjinn" en d þessu
 þessu vörður þessu sáidur sáidur þessu þessu. Þessu þessu vörður, þessu þessu sáidur þessu þessu
 í sigjinn, en þessu vörður í y þessu þessu sáidur sáidur í sigjinn".

Sigurinn en lífid vörður þessu þessu í þessu, vörður þessu y þessu y áður í þessu gatti í vörður þessu,
 þessu þessu, d vörður vörður þessu y vörður þessu, en þessu þessu. Þessu y þessu þessu
 vörður þessu y vörður þessu í þessu þessu, þessu þessu, d þessu þessu vörður þessu d þessu.

til þess, að höfð sé að frýsta henni mögilega fast að bordinu eða hönginum, veður smíðar-
 um að taka lit sígins og láta hann á endann í naglaum, slá síðan með hamri
 í síginn og þannig frýsta hönni fast að bordinu. Síðan letur hann síginn of naglaum
 of brýtur hann eða svefir af, við höna; að þá er hann huddar hann endann í naglaum
 að hönni, en annar mætur er hinna mögin, útbýdd, með hamar eða stöim í hendu of
 heldur við, á meðan huddar er. Höversu miltid eða létid sem soffit var of naglaum
 "fer í síginn" of veður erli á nennu gæmi.

Hafi smíðarinn mæ notað 3 þunnulunga nagla, í stað þess að nota aðeins 2 þunnulunga,
 sem e. t. v. var möglegt, fer 1 þunnulungur "í síginn" of ónýktid að óþöfnu.

Það er þessi sígur of það, sem erdið að óþöfnu, sem er bygg að fals hátturinn
 "það fer svo miltid í síginn" byggist á.

Orðið sígur í þeirri merkingu, sem um var getid hér að ofan: Sígur í ósi, um
 lyk of glugga, er myndad of ordinu soy, en nafnordid sígur (sighamar) virdidist
 ekki myndad of því ordi (soy), nema þá í óriginlegri merkingu: Ad sígurinn soji
 naglaum að sér, en það þykir mér þó vafasöm útskýring. Hitt er aftur í móti alls
 rígi ósemilegt, að fals hátturinn bendi á þessum síg, þógar talad er um að miltid
 erdið að óþöfnu, sofferum þess að ekki var nógu miltillan högsýni gett við notkun
 þess, sem haft er tranda í milli of annars geti hönnid að betri notun, því, það
 fer svo miltid í síginn, "hjá hönnu", mæ of öðrum oft of ein oft.

(Sbr. Fagot of sígild ord í ísl. mál.)

LL
 J. M. Aln

Súgur.

Þegar einhverjum er eytt að öförfu, oða ef elti er gott næjilegrar hagsýni í með-
ferð þeirra hluta er nota skal, er oft á tíðum talað um, að svo eða svo málid
af þvi, sem þannig fer forgyrdum „fari í súginn“.

Hoada „súgur“ munli það mi vera, sem hér er átt við?

Ymistkonar og einda mörgum lýsingarordum er oft steytt við orðið „súgur“; má
þar til nefnda m. a. þessi:

Súgblautur, þ. e. kalaur oða deigur. (í fóturum).

Súggat - - vindsmuga í húsmeni, sem einnig er nefnd

Súgsmuga eða

Súgstrompur. Þá er of oft talað um hús, að þau séu

Súglaur eða

Súgmilil; alþrumugt er orðið

„drag-súgur (í deildinni)“. Þá er of talað um að draga

Súg úr nósum, að

Súgur sé manna í milli, þ. e. dulin óvinátta o. s. frv. Allum eru orðin:

Þrimssúgur, súgur í ósi, súgur í kósi, súgur við stæri o. s. frv.

Stafsúgur, súgur um glugga, súgur í dýrum, súgur milli húsa eða húsamundum.

Þannig mátti lengi telja.

En þegar talað er um að eitthvað „fari í súginn“ hjá manni, held ég
að elti geti verið um vinnu þvítíkum séi að ræða, sem hér var nefndur

En orðið súgur er einnig til sem algengt nafnord: það er sem sé til
áhald eith, er súgur nefnist og má það til samns vegar færost, að það sem
í hönnu fer eða í hönnu er látit, fari forgyrdum, og verði til eynra nota.

Áhald þetta er notað við smíði báta og byrðinga (höðkarstípa) og er notað þannig:
Við byrðinga báta og stípa er nafn málinu utanfá í gegnum bordsþau, er

stæra í samu; síðan er róin látin í naflannu á innaveidu, en vegni þess að hún gangur elki nógilega fast að bordinu svo að knodad verði, en súgurinn látinn í þann enda naflans sem róin var látin á og slojð í súginu með hanni, en róin er nógilega fast kleind að bordinu, en þá naflinn annaðhvort klepsinn í smúdur með naflteki eða sótfinn í smúdur með þjót, fast við róna og síðan huðaður.

Fer nú notkun að óþöfnu „í súginu“ með þessu?

Já, ávalt eitthvað, en það er undir höfsíni smíðsins konud, hvort, miðað fer í súginu“ eða lífid, sem að engu gægi verður: Þóti hann t.d. 4 þml. langan nafla í st. að þess að hann komist af með 3 eða 2 þml. nafla, fer 1 eða 2 þml. að óþöfnu „í súginu“ hjá honum“. Og sé t.d. 4 þml. naflinn of gildur (digrur), getur hann að þessa stærst róna (lífid hann) og gett ónýtu.

HTL Er nú elki lífslöft, að það sé þessi súgur, sem átt er við, þegar talað er um að „miðað þöfnu“ fer í súginu“ hjá manni?

Þú er einnig „Súghamur“, sem notaður er í sama hátt; en súgurinn í munna hamarsins, og staklím hinsvegar. Einnig nota menn oft „Súppýsu“, þ. e. röt, opid í báða enda, en við að slá í það, vill sé endinn, sem slojð er á, verfar undan hamarsstöggnum, og endist því illa.

Hér er sýndur Súgur og súghamur. Teikningun hefir h. Eyjólfur J. Eyjells gjótt.

ro og nafla.

Reykjavík, 31. júlí 1937

[Handwritten signature]